

tai vaatia kaikkia juutalaisia tapettaviksi. Sananvapautta rajoitetaan näin tärkeimpien ihmisoikeuksien turvaamiseksi. On turha väittää, että toimittaja ei voisi 'merkittävästi' loukata ihmisoikeuksia.

Toimittajan neljäs suhde ihmisoikeuksiin se vasta kauhea on. Monet kansainväliset ihmisoikeusasiakirjat suosittelevat, että toimittajat voisivat aktiivisesti edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Suomalainen toimittaja usein tulkitsee tämän tahallaan väärin niin, että YK ja UNESCO yrittävät sanella, mitä hänen pitää kirjoittaa. Sehän on sensuuria se!

Ihmisoikeussuosituksot ovat kuitenkin sisällöltään sellaisia, että melkein jokainen toimittaja pitäisi niitä oikeina, jos niitä ei suositeltaisi hänelle. Esimerkkinä mainittakoon suositus oikean tiedon levittämisestä, jotta väärinymmärryksen vaara eri kansojen ja rotujen välillä pienenis. Onko se nyt niin hirveätä?

* * *

Vihdoin takaisin Långin ja Helmisen kokoelmaan. Se on hyvä perusteos ihmisoikeuksista, mutta se olisi tarvinnut muutaman artikkelin lisää. Siinä ei juuri puututa uusimpiin ihmisoikeuksiin, ns. solidaarisuusoikeuksiin. Siinä ei kerrota monellakaan sanalla uudesta kansainvälisestä talousjärjestyksestä, oikeudesta itsenäiseen kehitykseen tai oikeudesta puhtaaseen ympäristöön.

Kansainväliset ihmisoikeudet ei ole käsikirja, vaikka takakannessa niin luvataan. Useiden kirjoittajien artikkeleista koottu kirja on melkein aina sen verran hajanainen, että se ei toimi käsikirjana.

Kiireistä valistusta konkreettiseen ongelmaan tarvitseva ei saa apua tästä kirjasta. Jos toimittaja haluaa tietää, miten kansainvälinen oikeus suhtautuu kauppasaartoon keinona apartheidia vastaan, hän joutuu itse etsimään tiedon kansainvälisistä sopimuksista.

Tämä ei tarkoita, että kirja olisi huono. Se on terveellistä lukemista jokaiselle suomalaiselle. Kirjoittajat jopa uskaltavat vakavasti arvostella Suomen lakien puutteita. Muun muassa Lastensuojelun keskusliiton toiminnanjohtajan Kalle Justanderin artikkeli lasten

oikeuksista on hyvää todellisuusterapiaa niille, jotka valittavat vääränvärisistä potkuhousuista äitiyspakkauksessa.

Artikkelit ovat tietenkin hyvin eri tasoisia. Kokoelman ehdoton huippu on Norjan ihmisoikeusprojektin johtajan Asbjørn Eiden teksti ihmisoikeuksien välisistä suhteista ja ihmisoikeuksien opettamisesta. Muutamat heikoimmat artikkelit ovat sellaista sotkua, että kirjan toimittajien olisi toivonut puuttuneen asiaan.

Miksi muuten joillakin luvuilla on eri nimet sisällysluettelossa kuin kirjan sisällä? Onko kenties tehty kompromissi Långin ja Helmisen haluamien ja kirjoittajien haluamien otsikoiden kesken?

Veli Holopainen

Ruotsinmaalainen elokuvan vuosikirja

WREDLUND, Bertil. Filmårsboken 1986. Samtliga filmer som premiärvisades på biograf och i tv 1986. Propius Förlag & Svenska Filminstitutet, 1987. 264 s., kuvaliite.

Elokuvaan liittyvä peruskartoitus on Ruotsissa tunnetusti säännönmukaisemmin hoidettua kuin meillä. Sven G. Winquist on kahdessa teoksessaan vuosina 1967 ja 1969 luetteloanut kaikki Ruotsissa vuoteen 1969 saakka tuotetut kokoillan elokuvat. Bertil Wredlund on vuodesta 1967 alkaen julkaissut vuosittain kirjan (Filmårsboken) muodossa tiedot kaikista vuoden mittaan Ruotsissa ensiesityksensä sekä elokuvateattereissa että televisiossa saaneista pitkistä elokuvista, Winquist on vuonna 1969 julkaissut hakuteoksen *Författare i svenska långfilmer* ja 1973 toisen hakuteoksen *Svenskt filmskådespelarlexikon*, Svenska Filminstitutet on vuodesta 1977 lähtien julkaissut kan-

sallisfilmografiasarjaa **Svensk filmografi**, joka tällä hetkellä kattaa kuudessa jo ilmestyneessä niteessään ruotsalaisen kokoillan elokuvan sen alkuajoista aina 1960-luvun loppuun; seitsemäs osa on luvassa nyt vuodenvaihteessa ja kahdeksakin, 1980-luvun tiedot sisältävä osa ilmestyy varmasti ensi vuosikymmenen alussa. Mainittava on myöskin Bertil Wredlundin ja Rolf Lindforsin vuodesta 1979 lähtien julkaisema teossarja **Långfilm i Sverige**, joka sisältää tiedot kaikista Ruotsin elokuvatarkastamossa käyneistä pitkistä elokuvista vuodesta 1911 alkaen ja josta tähän mennessä on ilmestynyt niteet 2-7 eli vuodet 1920-79 kattava osuus.

Meillä Suomessa on Suomen kansallisfilmografian ensimmäisen niteen toimintustyö edistynyt tällä hetkellä vasta niin pitkälle, että ensimmäistä, vuodet 1953-56 käsittävää nidettä voidaan odottaa ulos vuoden 1988 syksyllä. Julkaisu-tahdin on kustantajan, Valtion painatuskeskuksen, taholta toivottu sen jälkeen olevan yksi osa vuodessa, joten kymmenosaiseksi suunniteltu teossarja valmistuisi vuonna 1997. Elokuvan vuosikirjaa julkaisi elokuvakerho Studio 1955-57 ja sen jälkeen Suomen elokuva-arkisto ry neljä nidettä vuosina 1958-63; tradition elvytti Suomen elokuvasäätiö viidentoista vuoden tauon jälkeen vuonna 1978. Toistaiseksi viimeinen nide säätiön kustantamana on kuitenkin ilmestynyt jo 1984 ja jatko-osien kanssa näyttää olevan suuria vaikeuksia. Kaiken lisäksi on tämän 1970-luvun jälkipuoliskon aktiivisimman elokuvakirjallisuutemme kustantajan mielenkiinto kustannustoiminnan jatkamiseen tällä hetkellä eri syistä johtuen käytännöllisesti katsoen kokonaan jäissä.

Meillä on kautta aikojen ilmestynyt vain kaksi elokuvan koko historian kattamaan pyrkivää yleisesitystä, vuonna 1936 Roland af Hällströmin **Filmi - aikamme kuva** sekä 1975 Peter von Baghin **Elokuvan historia**. Ruotsissa on tämäkin asia paremmalla mallilla - vanha kunnan elokuvantutkija Rune Waldekrantz on vuosina 1985 ja 1986 saanut julkisuuteen kaksi osaa tukevasta teoksestaan **Filmens historia** (vuodet 1880-1940) ja kolmas osa, vuosien 1941-80 kehityksen kattava opus, on luvassa vielä ennen vuoden 1987 loppua.

* * *

Ruotsin elokuvainstituutin tutkija Bertil Wredlundin toimittamasta **Filmårsboken**-sarjasta on vastikään ilmestynyt sen kuudestoista, vuoden 1986 ensi-iltatiedot kattava nide. Wredlund on koonnut vanhan tavan mukaan teokseensa kaikki vuoden mittaan Ruotsissa ensi-iltansa saaneet kokoillan elokuvat, niin kotimaiset kuin ulkomaisetkin. Mukana ovat näiden 231 elokuvan lisäksi myös kaikki 130 ensiesityksensä televisiossa saanutta elokuvaa. Jokaisesta elokuvasta esitetään tärkeimmät tekijätiedot, näyttelijöistä myös roolinimet, elokuvan alkuperäisnimi, valmistusmaa ja -vuosi, sensuuri- ja ensi-iltatiedot sekä lyhyt juoniselostus.

Suomalaisista elokuvista on vuoden 1986 mittaan saanut ruotsalaisissa elokuvateattereissa ensi-iltansa vain yksi, täällä meillä kohua herättänyt ja sensuurivaikeuksiin joutunut suomalais-yhdysvaltalainen yhteistuotanto **Born American / Jäätävä polte**. Elokuvan ensi-ilta Ruotsissa oli 4.4.1986 eli yli kahdeksan kuukautta aikaisemmin kuin täällä Suomessa. Television puolella nähtiin kaikkiaan 12 suomalaista elokuvaa, joista varsinaisia elokuvateatterielokuvia yhdeksän ja Yleisradion omaa tuotantoa kolme. Nuo kolme televisioelokuvaa olivat Pentti Järvisen **Hallituskriisi**, Hannu Heikinheimon **Jumala on kauneus** sekä Matti Ijäksen **Painija**. Television ensiesittämistä suomalaisista elokuvateatterielokuvista taas vanhin oli Ossi Elstelän vuonna 1944 ohjaama **Miesmalli** ja tuorein Tuija-Maija Niskasénin **Suuri illusio**ni vuodelta 1985.

Kokonaan painovirheiltä eivät suomalaisten elokuvien tekijätiedot ole näköjään välttyneet. **Jumala on kauneus**-elokuvassa Raimo Hartzellista on tullut Raimu Hartzell ja Eeva-Maija Haukisesta Eeva-Maij Haukinen. **Miesmallissa** on alkuperäisromaanin kirjoittajaksi merkitty Aino Pekkarisi pro Aino Pekkarinen, **Nukkekauppias ja kaunis Lillith**-elokuvan perustana oleva kuunnelma mainitaan Jack Witikan kirjoittamaksi Walentin Chorellin asemesta, ja **Suuri illusio**ni -elokuvan osatuottajaksi ilmoitetaan Suomen elokuvasäätiön pro Suomen elokuvasäätiö. Itse asiassa ei säätiö sääntöjensä mukaan voi lainkaan ollakaan elokuvien tuottajana, ainoastaan niiden rahoittajana. **Laitakaupungin laulu** -elo-

kuvassa on roolinimiksi ilmoitettu suomalaiset muodot **Sokea-Hanski** ja **Jalkavainainen** - tiedot ovat toki oikeat suomeksi, mutta nuo epiteetit olisi kyllä tullut kääntää tässä yhteydessä ruotsiksi. **Miesmallissa** on Olavi Reimaksen roolinimeksi merkitty Valteri Mäkelä Valteri Mäkelän asemesta.

Kaikkiaan Ruotsissa siis sai vuonna 1986 elokuvateattereissa ensi-iltansa 231 elokuvaa; niistä 20 ruotsalaista, 136 yhdysvaltalaista ja yksi suomalais-yhdysvaltalainen. Suomessa sai vuonna 1986 ensi-iltansa vastaavasti 229 elokuvaa, joista suomalaisia 29, ruotsalaisia 67 ja yhdysvaltalaisia 117. Televisiossa ensiesitetyjä elokuvia ei meillä tietävästi ole kukaan viitsinyt laskea.

Kari Uusitalo

Joukkoviestimet ja poliittinen ajattelu

KRAUS, Sidney & PERLOFF, Richard M. (eds.). *Mass Media and Political Thought: An Information-Processing Approach*. Beverly Hills, Sage Publications, 1985. 350 s.

Toimittamansa kirjan johdannossa Kraus ja Perloff viittaavat intellektuaaliseen käymistilaan poliittisen viestinnän tutkimuksessa. Käymistilaa ovat kiihottaneet kognitiivisen psykologian ja ihmisen informaation prosessointia käsittelevien tutkimusten kehitysaskleet. Lisäksi käymistilaa on edesauttanut tyytymättömyys vanhempiin äänestyspsykologisiin lähestymistapoihin. Artikkelikokoelman tavoitteita on auttaa paremmin ymmärtämään poliittisen viestinnän vaikutusten luonne täsmentämällä väliintulevat prosessit.

Jo vaikutustutkimuksen "kulta-aikana" (1944-1960) puhuttiin ahkerasti valikoivan altistumisen, havaitsemisen ja muistamisen prosesseista, jotka johtavat viestinnän vaikutuksettomuuteen tai minimivaikutuksiin. Kraus ja Perloff haluavat kuitenkin korostaa joitakin tuon ajan ja nykypäivän eroja: 1) nykyään äänestä-

jen todellisuuden muodostamisprosessi oletetaan aktiivisemmaksi kuin aikaisemmin, 2) kognitiivisten prosessien tutkimukseen on kehitetty täsmällisempi ja kattavampi terminologia ja 3) nykyään oletetaan, että kognitiivisten prosessien avulla voidaan selittää, miksi viestinnällä on tietäntyyppisiä vaikutuksia, tai yhtä hyvin, miksi vaikutukset ovat minimaalisia.

Kirjaan sisällytettyjen artikkelien lähestymistavat poliittisen informaation prosessointiin ovat hyvin erilaisia, riippuen kunkin kirjoittajan tieteenalasta. Artikkelin näkemykset vaihtelevat makrososiologisista mikrokognitiivisiin. Artikkeleissa käytetään erilaisia metodeja: kokeellista menetelmää, surveytä, kenttäkoetta ja casetutkimusta. Yleisenä huomiona voidaan lisäksi sanoa, että vaikka tutkimusongelma teoreettisella tasolla asetetaan kognitiivisen psykologian ja informaation prosessointitutkimuksen mukaisin käsittein, ei empiirisellä tasolla ole kuitenkaan käytettävissä metodeja, joiden avulla väliintulevat prosessit voitaisiin täsmällisesti ja yksiselitteisesti mitata ja erottaa toisistaan.

Kirjan lukeminen kannattanee aloittaa viimeisestä artikkelista. Sen perusteella voi vaikka päättää, haluaako lukea kirjan kokonaan. Yhteenvedon lisäksi siinä on tuskin mitään sellaista, mitä edeltävissä 12 artikkelissa ei jo olisi sanottu. Edeltävät 12 artikkelia on vain tässä "kriittisessä yhteenvedossa" järjestetty uudelleen (oikeastaan pakotettu) yhteen kaavioon, jonka pitäisi esittää poliittisen informaation prosessoinnin mallia. Kun muut artikkelit laitetaan uuteen järjestykseen viimeisessä artikkelissa, jää kysymään, miksei tätä järjestystä paljastettu jo johdannossa ja miksei se näy sisällysluettelossa? Miksei artikkelien jäsentely kokoomateoksessa tapahtunut tällä "perustellulla" tavalla?

Viimeiseen artikkeliin sisältyy paljon sellaista kirjoittajan (Kraus) aikaisempien ajatusten ja tulosten konfirmointia, joka tapahtuu "pitkäaikaisen kokemuksen" perusteella: mitä Kraus muistaa kuulensa eri vaalikampanjoiden yhteydessä lehtimiesten ja muiden sanoneen takahuoneissa ja käytävillä. Näin "tutkimusten maailma ja ulkopuolinen maailma" Krausin mukaan useimmiten vahvistaa,